

Functional Behavioral Assessment: A School Based Model

Asmus, Jennifer M; Vollmer, Timothy R; Borrero, John C. **Education & Treatment of Children**

25.1, 2002

באדיבות סנדרה אנטוניב

הליך הערכה פונקציונאלית, FBA, אשר מבוסס על עקרונות ניתוח התנהגות יישומי, ABA, הנו הליך יעיל באיתור מצבים המזוהים עם בעיות התנהגות אצל ילדים. מטרת הליך FBA לאתר את הנסיבות המשפיעות על ההתנהגות וכן את התוצאות המשמרות אותה, וזאת על סמך איסוף מידע וביצוע הערכות וניתוח, בהתבסס על הממצאים שהתקבלו נבנית תכנית התערבות הנשענת על: 1. התערבות בתוצאות כוללת הליכים כמו: הכחדה, חיזוק דיפרנציאלי וחיזוק בלתי מותנה, NCR. 2. התערבות בנסיבות- ביצוע מניפולציה על הנסיבות המשפיעות על ההתנהגות ובכך הפחתת הסיכוי להופעת ההתנהגות הבעייתית בעתיד.

המאמר מתאר מודל מקיף ליישום FBA המבוסס על עקרונות ניתוח התנהגות בסביבה בית ספרית. המודל מורכב מהערכה תיאורית/ ישירה, ניתוח פונקציונאלית והתערבות, ומצריך שיתוף פעולה בין הצוות החינוכי להורי הילדים. איסוף המידע וההערכה פונקציונאלית בוצעו ע"י סטודנטים לפסיכולוגיה תחת סופרוויזין מטעם הפקולטה לפסיכולוגיה.

המודל מורכב משלושה שלבים:

- Phase 1 - כאשר תלמיד מופנה לתכנית הערכה התנהגותית, נקבעת פגישה בין מנחי התכנית, הורי הילד והצוות החינוכי, כשמטרתה לאתר יחד את ההתנהגויות לשינוי, ולתאר אותן במדויק. שאלות כמו: "האם ילדך מפגין בעיית התנהגות כאשר הוא מנסה להשיג את תשומת לבך?" יישאלו במאמץ לאתר תלות אפשרית של חיזוק חיובי, או " האם ילדך מתנהג בצורה שאינה נאותה כאשר הוא מתבקש לבצע דבר מה שאינו אוהב?" במקרה של בדיקת תלות אפשרית של חיזוק שלילי. בנוסף, בפגישה נקבעות מטרות ההתערבות. מידע זה מהווה בסיס לאיתור התנהגויות מטרה וביצוע תצפיות בסביבה הביתית והבית ספרית. ממצאי התצפיות תתגבש השערה ראשונית באשר לפונקציה של ההתנהגות הבעייתית של התלמיד.

- Phase 2 - שלב זה כולל ניתוח פונקציונאלית של כל אחד מהמשתנים המשמרים את ההתנהגות. דוגמא לניתוח פונקציונאלית אשר בוחן 5 תנאים: נייט, תלמיד בית הספר אשר לקח חלק בתכנית הערכה התנהגותית. ממצאי הערכה פונקציונאלית הביאו את החוקרים להשערה שבעיות ההתנהגות של נייט -אגרסיה (מכות, צביטות, נשיכות) והרס הסביבה (זריקת חפצים ברחבי החדר), חוזקו ע"י תשומת לב ובריחה. החוקרים ביצעו הערכה פונקציונאלית לכל אחד מהתנאים.

נייט הובא לבית הספר פעם בשבוע לפרק זמן של שעתיים במשך תקופה של שבועיים במהלך חופשת הקיץ. בכיתה ריקה מתלמידים, בוצעו סשנים באורך 5 דק' כשכל פעם הוצג טריגר אחר עד שהופגן דפוס קבוע של התנהגות המטרה. א. בריחה מדרישה - המטפל ביקש מנייט להכניס יתד אל תוך מיכל. ברגע

שהופגנו התנהגויות המטרה, המשימה הושהתה למשך 15 שניות ע"י אמירה " אוקיי, הפסקה" . ב. תשומת לב -המטפל נתן לנייט גישה למשחקים אהובים והתעלם ממנו, כאשר נייט הפגין את אחת

מהתנהגויות המטרה המטפל נתן תשומת לב במשך 15 שניות (לא הסכים עם התנהגותו). ג. פריט מוחשי- נייט קיבל גישה לפריט מועדף (רדיו) למשך דקה כשבסיומה הפריט

נלקח ע"י המטפל תוך כדי אמירת " תורי להאזין לרדיו". אם נייט הפגין התנהגות מטרה הוא קיבל את הרדיו למשך 15 שניות נוספות. ד. התעלמות- הצעצועים נלקחו והמטפל התעלם מכל התנהגות שנייט הפגין. ה. משחק חופשי- ניתנה גישה לפריטים אהובים, לא התקבלה דרישה וניתנה תשומת לב באופן בלתי מותנה כל 15 שניות. התוצאות הראו שהתנהגות המטרה חוזקה ע"י בריחה ממטלה.

● Phase 3 - בתחילת השלב השלישי נקבעת פגישה בין מנחי התכנית, הצוות החינוכי ומשפחתו של התלמיד שמטרתה: א. מעבר על המטרות ויעדי ההתערבות שנקבעו בפגישה הראשונה ב. הערכת התקדמות של התלמיד ג. מוצעת הדרכה להורים והצוות החינוכי ד. תיאום ביקורי מעקב בבית ובביה"ס.

לאחר שבוצע ניתוח פונקציונאלי והחוקרים הדגימו ממצאים של הפחתה בהתנהגות מטרה כתוצאה מתכנית ההתערבות שבנו, ההורים והצוות החינוכי עוברים הדרכה על התכנית שעליהם ליישם עם התלמיד. ההדרכה כוללת 6 שלבים: 1. הדרכה תיאורטית על תוצאות ההערכה הפונקציונאלית 2. סימולציות - לומדים כיצד להגיב בסיטואציות שונות מול הילד 3. מודלניג- צפייה במנחה שעובד עם הילד 4. סשן מודרך עם תלמיד + משוב מידי 5. סשן מודרך עם תלמיד + משוב לא מידי 6. פגישת הדרכה חודשית מדריך + משוב לא מידי.

לסיכום, מחקרים קודמים הוכיחו שלתכנית התערבות הנשענת על עקרונות FBA סיכוי גבוה להיות אפקטיבית ולהשיג את התוצאות הרצויות. מודל זה מבוסס על ניתוח של מידע שנאסף בצורה שיטתית באמצעות הערכה ישירה ובלתי ישירה בצורת תצפיות וראיונות. ההשערות נבדקות לעומק ונבנית תכנית התערבות אשר מצריכה שיתוף פעולה של ההורים והצוות החינוכי. על כן, יישמו בסביבה הבית ספרית יביא להפחתה בהתנהגויות לא נאותות ותוצאות רצויות שיישמרו לטווח ארוך.

מנת"ה הארגון הישראלי
למנתחי התנהגות מוסמכים
Israeli Certified Behavior Analysts